

МУПО

(реформування механізму ООН у сфері прав людини – у дії)

В європейському відділенні ООН у Женеві пройшла щорічна сесія Ради ООН із прав людини. Сесія розпочала роботу з Сегмента високого рівня. Оцінено стан здійснення механізму універсального періодичного огляду (МУПО) у галузі прав людини у 16-ти країнах. Усього за час існування даного механізму процедурою періодичного огляду було охоплено третину всіх держав світу - членів ООН. Голова Ради з прав людини посол Нігерії Мартін Іхегіан Ухомойбхі підкреслив, що даний механізм має забезпечувати справедливості оцінок ситуації з правами людини і гарантує прозорість процесу проведення огляду, а також відповідальність держав за прогрес, застій чи регрес у справі реалізації стандартів у галузі прав людини.

Минулого року міжнародне співтовариство святкувало 60-ту річницю прийняття Загальної декларації прав людини [1]. Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року [2], Загальна декларація прав людини стала першим міжнародно-правовим актом, що проголосив основні права та вольоди людини, які підлягають загальному визнанню та забезпеченню. Положення Декларації стали стандартами у сфері прав людини, на які орієнтується кожна сучасна демократична держава при їх нормативному формулюванні та реалізації в сучасному світі.

Основною ідеєю Декларації є рівність прав і свобод людей незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового чи іншого стану, а також політичного, правового або міжнародного ста-

туса країни чи території, до якої людина належить. Усі люди, зазначається у Декларації, народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах (стаття 1). У Декларації особливо виділяється право людини на життя, свободу та особисту недоторканність. За цим правом жодна людина не повинна зазнавати тортур або жорстоких, нелюдських чи таких, що принижують її гідність, поведження і покарання [3].

Тому посилення ефективності механізмів ООН із прав людини є головним пріоритетом у реформуванні поважної організації [4]. У доповіді Генерального секретаря ООН під назвою "При більшій свободі до розвитку, безпеки і прав людини для всіх" (березень 2005 р., А/59/2005) зазначено: "Для здійснення Організацією Об'єднаних Націй очікувань чоловіків та жінок у всьому світі - і тим па-

„Non progredi est regredi”

(Не йти вперед, отже, йти назад)

Сенека

че для того, щоб Організація займалася питаннями прав людини так само серйозно, як й питаннями безпеки та розвитку, державам-членам необхідно прийняти рішення про заміну Комісії з прав людини меншою за складом постійною Радою з прав людини... Створення Ради надало б правам людини більшу значущість, що відповідає верховенству прав людини в Статуті ООН" (А/59/2005, пункт 183). У цьому контексті лідери держав-учасниць Всесвітнього саміту 2005 року прийняли рішення зміцнити механізм Організації Об'єднаних Націй в сфері прав людини через створення Ради з прав людини. 15 березня 2006 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію щодо заснування Ради з прав лю-

дини (170 голосів - „за”, утрималися Білорусь, Іран, Венесуела, „проти” проголосували США, Ізраїль, Палау, Маршаллові острови) [5].

Передбачено заснування універсального механізму проведення періодичних оглядів, за допомогою якого кожна держава оцінюється на предмет дотримання своїх зобов'язань у сфері прав людини. Такий механізм має забезпечити рівний підхід до всіх держав-членів і запобігати застосуванню подвійних стандартів і дискримінації стосовно певних країн. Механізм періодичних колегіальних оглядів доповнює процедури звітності держав відповідно до договорів із прав людини, в яких вони беруть участь. Колегіальний огляд представляє собою процес, у

1 вересня минулого року розпочався чотирирічний термін нинішнього Верховного Комісара ООН із прав людини Наванетхем Піллей (ПАР)

ПРАВО

рамках якого держави добровільно починають обговорення стану дотримання прав людини у певній країні та зачіпає весь спектр прав людини - громадянські, політичні, економічні та культурні права. Схематично механізм універсального періодичного огляду в рамках діяльності Ради з прав людини ООН можна викласти наступним чином.

Правова основа огляду:

- Статут ООН;
- Загальна декларація прав людини;
- договори з прав людини, учасником яких є держава;
- добровільні заяви та зобов'язання держав;
- звичаєві норми міжнародного гуманітарного права.

Принципи механізму універсального періодичного огляду:

- заохочувати універсальність, взаємозалежність і взаємопов'язаність усіх прав людини;
- виступати у ролі механізму співробітництва, що ґрунтується на об'єктивній і надійній інформації та на інтерактивному діалозі;
- забезпечувати універсальне охоплення всіх держав і рівне ставлення до них;
- бути міжурядовим процесом, що керується членами ООН і орієнтованим на прийняття конкретних заходів;
- забезпечувати повну участь країни, яка проходить огляд;
- доповнювати, але не дублювати інші механізми з прав людини, тим самим забезпечуючи "додаткову вартість";
- відбуватися на об'єктивній, транспарентній, невібірковій, конструктивній, неконфронтаційній та неполітизованій основі;
- не бути надто обтяжливим для відповідної держави та порядку денного Ради;
- не послаблювати потенціал Ради щодо реагування на невідкладні ситуації в галузі прав людини;

- повністю інтегрувати тендерну перспективу;
- враховувати рівень розвитку та специфіку країн, не завдаючи шкоди зобов'язанням, які випливають з елементів, що становлять основу огляду;
- забезпечувати участь усіх зацікавлених сторін, включаючи неурядові організації та національні правозахисні установи.

Цілі механізму універсального періодичного огляду:

- покращувати становище у сфері прав людини на місцях;
- виконувати обов'язки та зобов'язання держави в галузі прав людини і оцінювати позитивні зміни та проблеми, що стоять перед державою;
- зміцнювати потенціал держави і технічну допомогу певній державі на підставі її згоди;
- обмінюватися прикладами найкращої практики між державами та іншими зацікавленими сторонами;
- підтримувати співробітництво в сфері захисту прав людини;
- заохочувати всебічне співробітництво та взаємодію з Радою, іншими правозахисними органами і Управлінням Верховного комісара ООН із прав людини.

Процес і порядок огляду

Огляд відбувається на підставі наступних документів:

- 1) національної доповіді (довідь держави, яка підлягає огляду);
- 2) інформації Управління Верховного комісара з прав людини (інформація, що міститься у доповідях договірних органів, спеціальних процедур, включаючи зауваження та коментарі даної держави);
- 3) додаткової інформації, що надана зацікавленими сторонами (резюме цієї інформації готує УВКПЛ).

Документи мають бути підготовлені за шість тижнів до проведення МУПО

робочою групою (розповсюджуються шести офіційними мовами ООН).

Порядок проведення МУПО

Проведення МУПО робочою групою (47 держав-членів), яку очолює Голова Ради з прав людини.

Для підготовки доповіді робочої групи створюється трійка доповідачів від різних регіональних груп.

На пленарному засіданні Ради заслуховується підсумковий документ (довідь із коротким викладенням рекомендацій і добровільних зобов'язань відповідної держави)

Зміст підсумкового документа:

- об'єктивна оцінка стану дотримання прав людини у державі, включаючи позитивні зрушення і виклики, які стоять перед нею;
  - приклади найкращої практики;
  - наголос на співробітництво з метою захисту прав людини;
  - рекомендації щодо надання технічної допомоги;
  - добровільні обіцянки та зобов'язання, взяті на себе державою, яка проходила огляд.
- В огляді та інтерактивному діалозі можуть брати участь держави-спостерігачі.

Слід зазначити, що Рада

має швидко реагувати стосовно надзвичайних ситуацій у сфері прав людини (пункт і резолюції ГА ООН 60/251). Прикладом такого реагування є позиція Ради щодо ситуації у М'янмі. У жовтні 2007 р. в Женеві відбулася спеціальна сесія Ради з прав людини, присвячена ситуації в цій країні. Рада шляхом консенсусу ухвалила резолюцію, в якій рішуче було засуджено насильницькі репресії щодо мирних демонстрантів, і закликала владу М'янми терміново звільнити заарештованих і затриманих учасників протестів і політичних в'язнів.

Отже, однією із основних переваг новоствореної Ради є механізм проведення універсальної періодичної перевірки, який дозволить вдосконалити параметри оцінки та одночасно із цим сприятиме наданню більшої допомоги тим державам, які її потребують для належного дотримання своїх зобов'язань. Новостворена Рада з прав людини як один з компонентів правозахисної діяльності ООН має розглядатися як інституція, головне призначення якої полягає в ефективній координації та інтеграції діяльності у сфері прав людини в рамках системи ООН.

Ігор ДМИТРИЧЕНКО,

завідувач кафедри правознавства Гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, кандидат юридичних наук, доцент (м. Миколаїв)

Список використаної літератури

1. Загальна декларація прав людини // Права людини і професійні стандарти для юристів у документах міжнародних організацій. - К.: Сфера, 2002. - С 9-12.
2. Права людини. Підручник. - К.: Видавництво "Право", 1997. - С 63-68.
3. Права людини та професійні стандарти для юристів у документах міжнародних організацій. - К.: Сфера, 2002. - С. 12.
4. Азаров А., Ройтер В., Хюфнер К. Защита прав человека. Международные и российские механизмы. - М.: Московская школа прав человека, 2000. - С. 19-23.
5. Совет по правам человека. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей// Генеральная Ассамблея ООН. Шестидесятая сессия. 72-е пленарное заседание. -15 марта 2006. - А/КЕБ/60 /251.